

Een jaar competentiegericht onderwijs: het opmaken van de balans ...

Op verschillende ROC's zijn het afgelopen jaar pilots gestart met het competentiegericht onderwijs. Het eerste (pilot)jaar van het competentiegericht onderwijs zit erop. De balans is opge maakt ...

Ik heb bij deze ROC's een informatie-ronde gehouden en zal in dit artikel hun ervaringen nader onder de loep nemen.

Voor de meeste ROC's is deze ervaring van onschatbare waarde geweest. Zij kunnen aan de hand van hun bevindingen de pilot gaan bijstellen en het competentiegericht onderwijs voor de overige opleidingen gaan implementeren.

ROC's hebben er goed aan gedaan eerst een pilot te gaan draaien. Het voordeel van zo'n pilot is dat op kleine schaal fouten gemaakt kunnen worden zonder dat dit catastrofale gevolgen hoeft te hebben. Het competentiegericht onderwijs is een totaal andere manier van leren. Je kunt dan niet verwachten dat bij de invoering van zo'n geheel nieuw onderwijssysteem geen kinderziektes zullen optreden. Een ander voordeel van een pilot is dat de gehele (school)organisatie niet om hoeft.

De eerste ervaringen zijn opgedaan. Laten we met het positieve beginnen.

Het competentiegericht onderwijs breekt met het klassikale systeem. De benaderingswijze naar de leerlingen toe is anders. Het is niet meer zo dat de docent het onderwijsproces bepaalt en dat de leerlingen in hun passieve leerlingrol vervallen. De ervaring leert ons dat de leerlingen zich voor het proces en product medeverantwoordelijk voelen. Het is een gelijkwaardige situatie. De leerlingen hebben dan ook het idee dat zij er 'samen' voor staan. Dat geldt niet alleen voor de manier waarop de deelnemers de opdrachten gaan uitvoeren. Ook de beoordeling is een samenspel tussen coach en deelnemers. Deelnemers en docent bepalen samen wat het geleverde waard is. Het oordeel van de deelnemers wordt volkomen serieus genomen. De beoordelingsgesprekken mogen niet als onderhandeling worden gezien. Ze hebben als doel de realiteitszin van de deelnemers te vergroten, zich niet te hoog of laag in te schatten. Om dit soort beoordelingsgesprekken goed te kunnen voorbereiden is het belangrijk dat de deelnemers inzicht

hebben in eigen functioneren. Zij moeten weten wat ze kunnen en weten en wat ze nog willen leren. Op deze manier wordt het zelfsturend vermogen van de deelnemers gestimuleerd. De docent begeleidt hen in dit proces.

De deelnemers laten zien dat zij competent zijn door de opdracht goed uit te voeren en door te reflecteren op hun handelen. Om dit te kunnen hebben zij zich kennis en vaardigheden eigen gemaakt en hun persoonlijke kwaliteiten verder ontwikkeld. Uitgangspunten zijn: ik kan het, ik weet waarom en ik kan het uitleggen aan anderen.

Voor de docent is dit een heel bijzondere ervaring. Veel van zijn traditionele docententaken, bijvoorbeeld orde houden en dergelijke, zijn nu anders geworden. Het accent ligt veel meer op het coachen van de deelnemers. Veel docenten ervaren dit als bijzonder positief.

Het competentiegericht onderwijs heeft als aspecten: kennis, vaardigheden, motivatie en houding. Verschillende ROC's zijn halverwege hun pilot overgegaan op repeteeertoetsing. Zij zijn van mening dat zij hun deelnemers ook cognities moesten aanbieden in de vorm van 'gewone' lessen. Als hulpmiddel maakt de docent gebruik van bronnen- of leerboeken. Het just-in-time onderwijs blijkt beter te voldoen met gerichte literatuur dan met het zoeken op de computer. Uit evaluatiegesprekken blijkt dat deelnemers veel behoefte hebben aan leren uit boeken of readers. Ook het werkveld vindt dit belangrijk: het niveau van de opleiding moet gegarandeerd zijn. Niets is zo erg als geen zicht te hebben of grip te verliezen op het niveau van hun toekomstige beroepskrachten. Overigens wil de beroepspraktijk steeds meer leading zijn in het gehele opleidingsgebeuren! Dit is een gegeven waar ROC's niet zomaar aan voorbij mogen gaan.

De ervaringen met competentiegericht onderwijs verschillen per regio aanzienlijk. Deelnemers uit de 'grote stad' hebben een strakkere begeleiding nodig dan de deelnemers uit 'de provincie'. Prestaties, opdrachten of taken moeten bij hen meer gefaseerd worden aangeboden. Beginnen met meer gestructureerd leren en wanneer de deelnemers eraan toe zijn, kunnen de docenten 'de teugels meer laten vieren'. Dat geldt vooral voor deelnemers van niveau 1 en 2. Ook moeten de opdrachten meer vanuit een beroepscontext worden geschreven. De deelnemers zien dan eerder het verband met hun toekomstig werkveld.

Uit gesprekken bleek dat afwisseling van het aanbod van de leerstof belangrijk is. Naast het uitvoeren van de prestaties, opdrachten of taken, worden ook vaardigheden, cognitieve lessen, workshops en begeleidingsgesprekken gegeven. Wanneer je de deelnemers de gehele dag alleen maar prestaties laat doen, dan zijn zij al halverwege de middag opgebrand. Wanneer het aanbod onvoldoende is (ondanks de aanwezige verdieping), gebeurt het soms dat de deelnemers gaan plannen om bijvoorbeeld 's middags niets te doen. Anders hebben zij de volgende dag helemaal niets meer te doen.

Vandaar de vraag naar een 'goed gevuld' en gevarieerd aanbod, waarbij de vaardigheden en workshops beter op de middag kunnen worden gepland.

De minder goede ervaringen

De invoering van het competentiegericht onderwijs is bepaald niet zonder slag of stoot verlopen. Er zijn berichten dat docenten tegen allerlei zaken aan zijn gelopen.

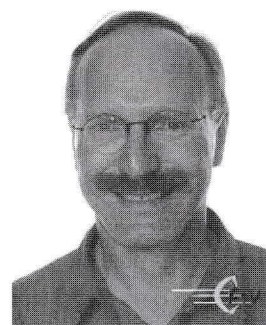
Competentiegericht onderwijs vraagt erg veel van de docenten. Soms vragen meerdere groepen tegelijk aandacht. Dit vereist deskundigheid om alles in goede banen te laten verlopen. Deze deskundigheid kan door middel van bijscholing worden verkregen.

Ook kom je ogen en oren tekort om de leerprocessen goed te kunnen volgen. Je kunt niet met een leerling een begeleidingsgesprek voeren en daarnaast ook nog in de

gaten hebben dat andere leerlingen met niet-relevante zaken bezig zijn, zoals sms'jes sturen. Bij competentiegericht onderwijs zit de docent niet meer veilig achter gesloten deuren, afgeschermd van alles en iedereen in zijn lokaal. Integendeel, de deuren van het leslokaal staan wijd open. Teamteaching kan ongenoegens opleveren. De docenten worden geconfronteerd met elkaars bejegening naar deelnemers toe. Het afgelopen jaar heeft dit bij menig ROC geleid tot grote spanningen.

Al met al kunnen we stellen dat de docenten bij de uitvoering van het competentiegericht onderwijs een groot compliment hebben verdiend. Het wordt maar al te vaak als een vanzelfsprekendheid beschouwd als ze alles tot een goed einde hebben gebracht. Toch is het goed om hier eens bij stil te blijven staan en de docenten die waardering te geven, die ze verdienen ...

Kees van Niekerk

Kees van Niekerk.